

Farklı Konut Üretim Biçimlerinin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Sasalı ve Karşıyaka Konut Alanları

FARKLI TARİHSEL VE TOPLUMSAL SÜREÇLERDE İNŞA EDİLMİŞ, FARKLI MEKÂNSAL ÖZELLİKLERE SAHİP YERLEŞİMLERİN KONUT VE KONUT ÇEVRESİ KALİTESİ DEĞERLENDİRİLMESİ AMAÇLANMIŞTIR

Abdullah Sönmez, Sezen Özat

ÜSTTE Araştırma alanlarının konumu

SAĞ ÜSTTE Karşıyaka Yerleşme Doku Özellikleri

Sasalı Yerleşme Doku Özellikleri

Giriş
Kentsel çevreler ve mimarlık ürünleri sosyal, ekonomik ve politik süreçler ile toplumsal ilişkiler bütünüdür. Söz konusu süreçlerdeki değişim ve dönüşümler, modalar, eğilimler, gereksinimler tarih boyunca fiziki mekânın dönüşümüne neden olmuştur. Konut alanları ve en temel barınma mekânı olan konutun yer seçimi, büyüklüğü, biçimi, mimari stili, iç düzenlemesi, teknolojisi bu bağlamda değişim göstermiştir. Bugün kentsel yapıları çevrelerde çok farklı çeşitlerdeki konut alanı oluşumlarını bir arada gözlemlemek mümkündür. Geleneksel anlayış ve yöntemler ile inşa edilmiş tarihi konut alanları, gayri resmi süreçler ile inşa edilmiş gecekondu alanları, 20.yy başından itibaren oluşan orta ve yüksek yoğunluklardaki imarlı konut alanları, son 20-30 yıllık dönemde kent çeperlerine eklenen az katlı ya da yüksek katlı toplu konut alanları ve kent merkezi ile çeperinde inşa edilen rezidans olarak tanımlanan üst gelir gruplarının yaşadığı yüksek katlı yapılar Türkiye'nin metropoliten kentlerinin kentsel peyzajının parçalarıdır.

Türkiye'de konut talebindeki değişimlere ilişkin olarak en çarpıcı değerlendirmeler Öncü tarafından yapılmıştır. Öncü kültürel süreçlere bağlı olarak oluşan "ideal ev" olgusuna işaret ederek, ideal ev'in 20.yy da nasıl bir değişim gösterdiğini açıklamıştır. Enlil (1994) ise bu değişim sürecinde öncelikle Osmanlı - Cumhuriyet tarihinde 19. yüzyıldan itibaren oluşan memur ve meslek sahibi kesimler için modern yaşam tarzının, apartman

yaşamında sembolleştiğini vurgulamıştır. Buna karşın Öncü günümüzde küresel yaşam kültürü ile birlikte tarihselliğinden arınan yeni "evrensel" bir doğruya- mitolojiye dönük bir ideal ev oluşumuna vurgu yapmaktadır. Özellikle şehrin kaosundan ve sorunlarından kaçma gibi gerekçelerle sunulan ideal ev artık, bahçe içerisinde konumlanan steril villa yaşamıdır. Bu nedenle geçtiğimiz 20 yıllık dönemde kent çeperlerinde az katlı, orta ve düşük yoğunluklu kapalı siteler şeklindeki konut üretiminde arz ve talep artışı oluşmuştur. Üst gelir grupları tarafından tercih edilen konut alanları kente yakın ancak kentin sorunlarından kaçış için çözüm olarak sunulmuşlardır. Söz konusu yerleşmeler kapalı konut siteleri olarak adlandırılmaktadır.

Akyol, Altun (Ege Mimarlık, 2011/2, sayı 77) kapalı konut sitelerini 1980 sonrasında dünyadaki birçok kentin çeper bölgelerinde etrafı sınırlandırılmış, güvenli bir alanda birlikte yaşam üzerine kurulu bir yaşam tarzı sunan düşük yoğunluklu müstakil aile evlerinden oluşan, kentine yeterli fonksiyonlar içeren yerleşmeler olarak tanımlamaktadır. Bir anlamda Anglo Saxon banliyö yerleşmelerine benzer yerleşmelerin oluşumu gözlenmektedir. Munoz (2003) Güney Avrupa kentlerindeki değişimi incelemiştir. Artık otoyolların kenarlarında Amerikan banliyölerini andıran "rüya mekânları" oluşturulmaktadır. Guimera A.D. (2003) Akdeniz ülkelerindeki yeni kentleşme biçiminin Amerikan banliyösü ile benzerliklerine vurgu yapmaktadır.

Bu çalışmada İzmir kenti örneğinde farklı konut üretim biçimlerinin yaşam kalitesi üzerindeki etkileri tartışılmak istenmiştir. Farklı tarihsel ve toplumsal süreçler çerçevesinde inşa edilmiş, farklı yoğunluklardaki, farklı mekânsal oluşum özelliklerine sahip, farklı gelir grupları tarafından tercih edilen yerleşim biçimlerinin konut ve konut çevresi kalitesi açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle kullanıcı tercihleri, konuttan ve kentsel çevreden memnuniyet, kentsel hizmet sunum kalitesine ilişkin algılar, halkın kentsel sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımı ve düzeyleri değerlendirilmektedir. Böylelikle tasarımcılar açısından konut ve çevre kalitesi memnuniyetinin daha üst seviyelere çıkarılabilmesi ve sağlıklı konut ve kentsel çevrelerin oluşturulması için gerekli olan tasarım araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Metodoloji

Çalışma kapsamında farklı konut üretim biçimlerine ilişkin karşılaştırmalar yapabilmek için yakın konumlarda yer alan ancak çok farklı özellikler taşıyan iki yapılaşmış çevre seçilmiştir. Bu çevrelerden birincisi İzmir kenti Karşıyaka İlçesi'nin merkezi

“AİDİYET DUYGUSU ZAMAN İÇİNDE OLUŞUR, KİŞİLER YAŞADIKLARI YER İLE ZAMAN İÇİNDE İLİŞKİ KURARLAR, BU DURUM SADECE KONUT İÇİN DEĞİL KONUT ÇEVRESİ İÇİN DE GEÇERLİDİR”

kesimleridir. Bu kesimin seçilmiş olmasının nedeni bölgenin yüksek yoğunluklu bir yerleşim yeri olmasıdır. Karşıyaka merkezinde yer alan konut dokusu 1960'lı yıllardan itibaren imarlı olarak gelişme göstermiş çoğunlukla 5-8 katlı apartman şeklindeki binalardan oluşmaktadır. Analiz amacıyla seçilen diğer yerleşme Karşıyaka merkezine yaklaşık 12 km uzaklıkta, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan Çiğli İlçesi'ne bağlı mahalle statüsüne sahip Sasalı yerleşmesidir. Sasalı yerleşmesinin güneyinde İzmir Doğal Yaşam Parkı, Kuzeyinde İzmir Kuş Cenneti olarak adlandırılan Gediz

Deltası Sulak Alanı ve Tuzla İşletmesi yer almaktadır. Bu nedenle çevresi doğal sit alanı ve tarım alanları ile çevrili olan Sasalı yerleşmesinde Koruma Amaçlı İmar Planına göre göreceli olarak az katlı ve düşük yoğunluklu bir yerleşme biçimi gelişme göstermiştir. Sasalı son on-onbeş yıllık dönemde kapalı siteler şeklinde gelişme gösteren bir konut bölgesidir. Site içerisinde genellikle ayırık olarak konumlanmış yapılar ile bir yapılaşma düzeni oluşturulmaktadır. Konut ve çevre maliyetleri nedeniyle genellikle üst ve üst orta gelir grupları tarafından tercih edilmektedir. Bu çalışma kapsamında araştırma konusu olan yerleşmeler farklı fiziksel özelliklere sahiptir ancak ortak yönleri, İzmir kentinin kuzey gelişme aksı üzerinde yer almaları, dolayısıyla yakın konumlarda olmalarıdır. Karşıyaka merkez 1980 öncesi eğilimler ile inşa edilmiş kentsel yerleşmeleri, Sasalı ise özellikle 1990lardan sonra yaygınlaşan kapalı site şeklindeki yerleşmeleri temsil etmektedir. Anket uygulaması çerçevesinde “Rastgele Dağılım Yöntemi” uygulanarak, Sasalı'da 26 adet, Karşıyaka'da ise 29 adet, toplamda 54 adet anket görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular ve Değerlendirme

Araştırma kapsamında sunulan bulgular çalışma alanında belirlenen 2 farklı bölgedeki kullanıcı profili-bina ilişkisi, bina tasarımı, erişilebilirlik, toplu taşıma olanakları, sağlık kuruluşlarına erişim, otopark, alt yapı, güvenlik konularının konut kullanıcılarının algıları doğrultusunda değerlendirmesini içermektedir.

Konut Kullanıcıları ve Kullanıcı Bina İlişkisi

Konut ile kullanıcısı arasında pek çok bağlantı bulunmaktadır. Konut, kullanıcısının idaresi altındadır. Yaşamın

düzenlendiği mekândır. İnsanların kendilerini güvende hissettikleri ve rutin davranışlarını rahatlıkla gerçekleştirdikleri bir mekândır. Bu ortamın dışında kişilerin dikkatli ve uyum sağlayabilir olmaları gerekir (Dovey, 1985). Bu nedenle konut ve kullanıcı ilişkisi arasındaki uyum oldukça önemlidir.

Karşıyaka ve Sasalı yerleşmelerinde konut kullanıcıları profili arasında çok büyük farklar bulunmaktadır. Karşıyaka kesiminde konut kullanıcılarının %38'i, 2 kişilik ailelerden oluşurken, Sasalı yerleşmesinde 4 ve daha fazla kişinin kullandığı konutlar fazladır (%48). Bu durum kullanıcı profilindeki büyük farklılığı yansıtmaktadır. Karşıyaka'nın bekar, genç aileler ile yaşlı nüfus tarafından tercih edildiği, Sasalı'nın ise daha çok iki çocuklu orta yaşlı aileler tarafından tercih edildiğini göstermektedir.

Aile büyüklüğü profili konutlara da yansımıştır. Karşıyaka'da konut büyüklükleri en fazla 120-200 m² arasında değişim gösterirken, Sasalı bölgesinde konut büyüklükleri 200-350 m² arasındadır ve her iki kesimde de yaşayanlar konut büyüklüklerini yeterli bulmaktadır.

Karşıyaka bölgesinin imar planına uygun olarak gelişim sürecinde apartman türü yapılaşma

ÜSTTE Sasalı'da Güvenlikli Sitelerde türdeş yapı üretimi söz konusudur. Ayrık nizam, dubleks yapıların dizilimi ile site içerisinde kapalı mekânlar oluşturulmaktadır.

SAĞ ALTTA Karşıyaka'da çoğunlukla 5 katlı yapılaşma ile oluşmuş apartman dizilimleri

olmuştur. Özellikle kapalı site şeklinde yerleşmelerde güvenlik, sakinlik, doğal yaşam ile iç içe olma gibi kriterler konuttan memnun olma kriterleri olarak belirtilmektedir. Bu çalışmada her iki tür yerleşmede de konuttan memnuniyetin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak kapalı sitelerdeki memnuniyet kriterleri ile kent merkezinde yer alan konut alanlarındaki memnuniyet kriterleri farklılaşmaktadır.

Karşıyaka'da yaşayanların %44.8'i yaşadığı yerden memnun olduklarını, %10.3'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Sasalı bölgesinde ise konuttan memnuniyet oranı %60 oranındadır. Konuttan memnuniyetin parametreleri Karşıyaka ve Sasalı yerleşmeleri için farklıdır. Karşıyaka'yı tercih edenlerin %44.8'i yerleşmenin canlı, sosyal yaşamını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. İş yerine yakınlık ise bir başka tercih sebebidir. Sasalı'yı canlı ve

Aidiyet

Aidiyet düşüncesinin ve yer kimliğinin kişilerin yer ve nesnelere kurduğu sosyal ve kültürel ilişkiler ile oluştuğuna işaret edilmektedir. Böylelikle kişiler çevreleri ile bir bağ kurup birlik oluşturabilmektedirler. (Werner and Altman, 1985, s.5) Sadece bu düşüncelerin gelişmesi ile kişiler kendilerini çevrelerine bağlı hissedebilir ve çevreleri ile ilgilenebilirler. Aynı zamanda bu tür düşünceler kişilerin kendi çevrelerinin farkında olmalarına, onu olumlu anlamda değiştirme ve dönüştürme konularında çaba göstermelerine yardımcı olur. (Dovey,1985)

Aidiyet düşüncesi zaman içinde oluşur, kişiler yaşadıkları yer ile zaman içinde ilişki kurarlar, bu durum sadece konut için değil, konut çevresi için de geçerlidir. Ancak kişiler kendilerini yabancı hissettikleri mekânlarda yaşam mekânına ve konut çevresinin gelişimine katkıda bulunamaz, böyle durumlarda mekânın ona dayattığı normlarda yaşamak durumundadırlar.

Karşıyaka ve Sasalı yerleşmelerini aidiyet açısından değerlendirdiğimizde çok çarpıcı sonuçlar ile karşılaşmıştır. Karşıyaka'da yaşayanların %51.7' si kendilerini yaşadıkları yere ait hissettiklerini belirtmişlerdir. Sasalı'da yaşayanların ise %36 gibi bir kısmı yaşadıkları çevreye karşı aidiyet duygusu geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Aidiyet duygusunun gelişmesi için yaşayanların buldukları çevrede belirli bir zaman geçirmiş olmaları gerekmektedir. Ayrıca konut çevresinin sosyal ortamı ve konut çevresinin sunduğu kentsel ve sosyal hizmetlerin de aidiyet duygusunun geliştirilmesine katkıda bulunduğunu belirtebiliriz. Bu çerçevede Sasalı gibi yeni oluşan kapalı site şeklindeki yerleşmelerde kentsel çevreden ve sosyal yaşamdan kopuk, sadece belirli sınırlar içerisinde yaşamın sürdürülüyor olması aidiyet konusunda olumsuz yanıtlar alınmasının nedeni olarak açıklanabilir. Dolayısıyla, Sasalı örneğinde kapalı site şeklindeki yerleşmelerde aidiyet hissinin oluşmasını sağlayacak sosyal ve mekânsal oluşumlarının gerçekleşmemesi önemli bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır. "Kapalı ya da korunmuş mekân hâlâ ortak yaşama ilişkin mekânları, kütüphaneleri,

“FARKLI KONUT ÜRETİM BİÇİMLERİ SOSYAL, EKONOMİK VE POLİTİK SÜREÇLERDEKİ DEĞİŞİMİN BİR ÜRÜNÜDÜR”

gerçekleşmiştir. Bu nedenle Karşıyaka bölgesinde apartman yaşamı çoğunlukta iken, Sasalı yerleşmesi genelinde site içerisinde yer alan müstakil konutlar hâkimdir.

Her iki yerleşmenin de konut kullanıcıları profili, aile büyüklüğü, bina büyüklüğü ve türü incelendiğinde iki yerleşme arasında önemli ayrımlar tespit edilmiştir. Bu ayrımlar günümüzde inşa edilen kentsel mekânların toplumsal ayrışma ile sonuçlandığının bir göstergesidir. Sasalı'daki kapalı site şeklindeki yerleşmelerdeki kullanıcı profili oldukça homojen bir çekirdek aile profili gösterirken, Karşıyaka'da daha heterojen bir yapı izlenmektedir. Bu durum her iki kesimde de konut üretiminde büyüklük ve tür açısından çeşitlenmenin sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Konuttan Memnuniyet

Küresel ve yerel eğilimler Öncü'nün de (2005, s.85-103) belirttiği üzere konuttan memnuniyet konusunda yeni parametrelerin benimsenmesine neden

sosyal bir yaşam ortamına sahip olarak değerlendirenlerin oranı ise sadece %32'dir.

Sasalı'yı tercih edenlerin ise %76'sı yerleşmeyi sessiz ve sakin bulduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, Sasalı'nın sakin yaşamı ve doğal ortamı önemli bir tercih sebebidir. Ancak, Karşıyaka kesimini sessiz ve sakin bulanların oranı da oldukça yüksektir. Bölgeyi sessiz ve sakin olarak değerlendirenlerin oranı %55'dir. Bu, kentin merkezi kesimleri için oldukça yüksek bir orandır. İş yerine yakınlık Sasalı yerleşmesi içinde önemli bir tercih sebebidir.

Karşıyaka ve Sasalı yerleşmeleri genel olarak konut ve konut çevresi memnuniyeti açısından olumlu sonuçlar vermektedir. Her iki bölgede de oturanlar zorunluluk nedeniyle değil, kendi istekleri ile bu kesimlerde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, kapalı site şeklindeki yerleşmelerde sessiz ve sakin yaşam konut çevreleri yaratmanın yanı sıra canlı sosyal yaşam ortamlarını yaratmanın da oldukça önemli bir parametre olduğu ortaya çıkmaktadır.

sokakları, kafeleri, meydanları, okulları, toplu taşıma ve bunların paylaşımı yoluyla toplumun bir parçası olmayı sağlamak zorundadır” (Blakley, 2011, s.17)

Kentsel Hizmet Sunumuna İlişkin Algılar

Farklı konut çevreleri hizmet sunumlarına erişim açısından farklı yaşam biçimlerini gerekli kılmaktadır. Örneğin, banliyö tarzı yaşam biçimi özel otomobil ile erişimi zorunlu kılarken, kent merkezinde toplu taşıma seçenekleri daha fazla tercih edilebilmektedir. Dolayısıyla, burada yapılacak olan karşılaştırma ile farklı konut sunum biçimlerinin yaşamsal hizmetlere erişimimiz üzerindeki etkileri irdelenmiş olacaktır.

Erişilebilirlik

Yaşanılan yerin toplu taşıma sistemleri tarafından erişilebilir olması önemli bir yaşam kalitesi belirleyicisidir. Bu kapsamda iki farklı yerleşme örneği üzerinde okul, sağlık kuruluşları erişim ve toplu taşıma olanakları değerlendirilmiştir.

Sasalı’da yaşayan ailelerin çocukları okula erişimlerini çoğunlukla özel araç ile sağlarken, Karşıyaka merkez kesimlerinde okul servisi ve toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanmaktadır. Sasalı kentin çeperinde yer almasına karşın sağlık kuruluşlarına erişim açısından avantajlıdır. Özel araç ile 5-10 dakikalık mesafede bir özel hastane ve çok sayıda sağlık tesisi bulunmaktadır. Bu nedenle Sasalı’da yaşayanlar çoğunlukla özel araçlarıyla sağlık tesislerine erişimlerini sağlamakta, buna karşın Karşıyaka merkez kesimlerinde ise yakın çevredeki poliklinik şeklindeki sağlık kuruluşlarına çoğunlukla 5-10 dakikalık yürüyüş mesafesi ile erişim sağlanabilmektedir.

Sasalı’da yaşayanlar açısından toplu taşıma araçlarının erişilebilirlik açısından yetersiz olduğu düşünülmektedir. Karşıyaka’da ise yeterli olduğu düşünülmektedir. İş yeri-konut erişimi her iki yerleşmede de çoğunlukla özel araçlar ile sağlanırken, özel araç kullanma oranı Sasalı’da daha fazladır. Özel otomobil kullanımına ilişkin bir başka gösterge ise özel araç sayısıdır. Karşıyaka’da haneye düşen araç sayısı %69 oranı ile 1’dir. Sasalı’da hane başına

düşen araç sayısı %80 oranı ile 2’dir. Nüfus yoğunluğunun oldukça yüksek olduğu Karşıyaka’da otopark sıkıntısı yaşanırken, düşük yoğunluklu az katlı bir yerleşme olan Sasalı’da otopark sorunu yaşanmamaktadır.

“Avrupa Birliği politika ve programları, yaşam kalitesi ve ulaşım ilişkisini özellikle sürdürülebilirlik ve sosyal bütünleşme açısından ele almaktadır. Ulaşım politikalarının oluşturulmasında doğal kaynakların ve enerji kaynaklarının sürdürülebilirliği ve çevre kirliliğinin önlenmesi başlıca belirleyiciler olmaktadır. Diğer yandan, ulaşımın günlük yaşam içerisindeki etkinliğinin sağlanması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve bireylerin mutluluğu açısından da önem taşımaktadır. Ev-işyeri seyahatlerinde etkin ulaşım altyapısının varlığı, gerek çalışanların verimliliğinin artırılmasında gerekse de iş ve özel hayat dengesinin kurulabilmesinde etkili olmaktadır” (Dülger Türkoğlu, vd., 2008). Dolayısıyla, Sasalı örneğinde de görüldüğü üzere özel otomobile bağımlı konut çevrelerinin oluşturulması bireysel maliyetler dışında, sürdürülebilirlik ve sosyal bütünleşmeye aykırılık taşıdığı için de eleştirilmektedir. Örnekleme de görüldüğü üzere Sasalı’da yaşayanlar da toplu taşıma sistemlerindeki sorunlara işaret etmişlerdir. Bu bağlamda, Karşıyaka örneğinde olduğu üzere yoğun kentsel yerleşmelerin ve konut çevrelerinin, erişilebilirlik

açısından daha olumlu yaşam kalitesi özellikleri sundukları görülmektedir. Bu nedenle kapalı site biçimindeki konut alanı gelişmelerinin erişilebilirlik sorunlarına, dolayısıyla sürdürülebilirlik konularında çözümler üretmesi beklenmektedir.

Alt Yapı Sorunları

Alt yapıya erişim ve sunumlar açısından geleneksel Karşıyaka yerleşmesinin daha fazla avantaja sahip olduğu görülmektedir. Aslında her iki bölge de merkeze bağlı elektrik kullanmakta, her iki kesimde de atık sistemi olarak genel kanalizasyon sistemi kullanılmaktadır. Su kullanımı için şehir suyu kullanılmakta, bahçe sulamaları için artezyen suyu kullanılmaktadır. Aydınlatma konusuna ilişkin olarak Karşıyaka’da yaşayanlar aydınlatma sorununu kısmen yaşadıklarını belirtirken, Sasalı’da yaşayanlar aydınlatma sorunu olduğu görüşüne katılmışlardır. Yolların bakımına ilişkin olarak da farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Sasalı’da yaşayanlar yolların bakımsız olduğunu, buna karşın Karşıyaka’da yaşayanlar yolların kısmen bakımlı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Yaygın ve düşük yoğunluklu konut çevreleri, yerel yönetimlerin hizmet sunumları açısından sorun oluşturabilmektedir. Bu açıdan Sasalı yerleşmesinde yaşayanlar doğal olarak, bazı hizmetleri kent merkezinde yaşayan kesimlerle aynı oranda almadıklarını ifade etmişlerdir.

Güvenlik

Kapalı konut sitelerindeki önemli söylemlerinden birisi de daha güvenli yaşam ortamları sunulduğunu iddia etmesidir. Yeni yaşam çevreleri tüm aile kesimleri için güvenli ortamlar sunacaktır. Çünkü Blakeley (2011)'inde belirttiği üzere kuşatılmış bölgelerde açık alan kullanımı ancak kendi sakinleriyle ya da onların konuklarıyla sınırlandırılmış kulüp üyelikleri ile mümkün olabilmektedir. Sasalı örneğinde de görüldüğü üzere

“YAPILAN ANALİZLERDE TASARIMCILAR AÇISINDAN KONUT VE ÇEVRE KALİTESİ MEMNUNİYETİNİN DAHA ÜST SEVİYELERE ÇIKARILMASI GEREKLİLİKLERİ TARTIŞILMIŞTIR”

güvenlikli yaşam sadece kapalı siteler içerisinde gerçekleşmektedir. Kapalı site içerisinde güvenlik görevlileri tarafından korunan sitelerde aileler çocuklarının güvende olduğunu düşünmektedir. Karşıyaka'da ise aileler çocuklarının güvenli ortamlarda olmadıklarını düşünmektedir. Çocukların güvenliğine ilişkin olarak iki farklı bölgede farklı düşünceler oluşmuştur. Buna karşın sokakların gece kullanımında iki bölgede yaşayanlarda güvenlik sorunu olabileceğine, gündüz ise böyle bir sorunun yaşanmayacağına işaret etmişlerdir.

Değerlendirme ve Sonuç

Yukarıda da tartışıldığı üzere farklı konut üretim biçimleri sosyal, ekonomik ve politik süreçlerdeki değişimin bir ürünüdür. Bu çalışmada yakın konumlarda bulunan iki yerleşmeye, Karşıyaka Merkezi kesimleri ile Karşıyaka'nın çeperinde yer alan Sasalı'ya ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Analizler ile farklı konut üretim biçimlerinin yaşam kalitesi üzerindeki etkileri tartışılmak istenmiştir. Böylelikle, tasarımcılar açısından konut ve çevre kalitesi memnuniyetinin daha üst seviyelere çıkarılabilmesi için gerekli tasarım gereklilikleri tartışılmıştır.

Konut ve kullanıcı ilişkisi arasındaki uyum ile ilgili olarak Karşıyaka ve Sasalı yerleşmelerinde konut kullanıcıları profili arasında çok büyük farklar bulunduğu tespit edilmiştir. Sasalı'daki kapalı site şeklindeki yerleşmelerdeki kullanıcı profili oldukça homojen bir çekirdek aile profili gösterirken, Karşıyaka'da daha heterojen bir yapı izlenmektedir. Bu durum yeni küresel ve yerel eğilimler sonucunda gelişen konut üretim biçimlerinin toplumsal ayrışmayı keskinleştirdiği sonucunu bu

nedenle konut üretiminde büyüklük, tür ve yapı sistemleri açısından çeşitlenmenin sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Konuttan memnuniyet durumu iki tür yerleşme için de olumlu sonuçlar vermiştir. Ancak parametreler farklıdır. Kapalı sitelerdeki memnuniyet parametresi sessiz ve sakin ortam iken, Karşıyaka'da canlı sosyal yaşam memnuniyet göstergesidir. Dolayısıyla, kapalı site şeklinde yerleşmelerde canlı sosyal yaşam ortamlarını yaratmanın da oldukça önemli bir kriter olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yere ilişkin olarak aidiyet düşüncesinin geliştirilmesi konusunda ise yeni oluşan kapalı site şeklindeki yerleşmelerde kentsel çevreden ve sosyal yaşamdan kopuk, sadece belirli sınırlar içerisinde yaşamın sürdürülüyor olması aidiyet konusunda olumsuz yanıtlar alınmasının nedeni olarak açıklanabilir. Dolayısıyla, kapalı sitelerde aidiyet hissinin oluşmasını sağlayacak sosyal ve mekânsal oluşumlarının gerçekleşmemesi önemli bir eleştiridir.

Farklı mimari sunum biçimlerinin yaşamsal hizmetlere erişimimiz üzerindeki etkileri konusunda ise özel otomobile bağımlı konut çevrelerinin oluşturulması bireysel maliyetler dışında, sürdürülebilirlik ve sosyal

bütünleşmeye aykırılık taşıdığı için de eleştirilmektedir. Bu nedenle yeni konut üretim biçimlerinin erişilebilirlik sorunlarına, dolayısıyla sürdürülebilirlik konularında çözümler üretmesi beklenmektedir.

Yaygın ve düşük yoğunluklu konut çevreleri, her zaman yerel yönetimlerin hizmet sunumları açısından sorunlara neden olmuştur. Bu açıdan Sasalı yerleşmesinde yaşayanlar doğal olarak, bazı hizmetleri kent merkezinde yaşayan kesimlerle aynı oranda almadıklarını ifade etmişlerdir. Güvenlik açısından siteler dışında benzer endişeler kent içinde de taşınmaktadır. Dolayısıyla, kapalı sitelerin güvenliğini iddia etmek, güvenliğin sağlandığı garantisini vermemektedir. Güvenlik tüm konut çevreleri için çözümlenmesi gereken bir sorun alanıdır. □

Abdullah Sönmez, Yrd.Doç.Dr. DEÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Sezen Özat, Mimar, DEÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

KAYNAKLAR

- Akyol Altun, D. (2011) Kapalı Yerleşmeler ve İzmir, Ege Mimarlık, 2011/2, sayı 77
- Blakeley, E. Ege Mimarlık, (2011), Yükselmekte Olan Küresel Orta Sınıf Dünyasının Yeni Banliyö Mekânları: Ayrılmış ve Eşitsiz, Ege Mimarlık, 2011/2, sayı 77
- Dovey, K. (1985), Home and Homelessness, Home Environments, ed: I Itman, C.M.Werner, Plenum Press, New York
- Dülger Türkoğlu, Handan, Bölen, Fulin, Baran, Perver Korça, Marans, Robert W., 2008, İTÜ Dergisi/a, cilt:7, sayı:2, s:103-113, İTÜ yayını
- Enlil, Zeynep, (1994) 70 Years of Transformation in Istanbul's Residential Neighborhoods:
- Guimera, A.D., (2003) Population deconcentration and social restructuring in Barcelona, a European Mediterranean city, Cities, Volume 20, Issue 6, December 2003, Pages 387-394
- Kellekci, Ö.L. Berköz, L. (2006) Konut ve Çevresel Kalite Memnuniyetini Yükselten Faktörler, itüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım, Cilt:5, Sayı:2, Kısım:1, 165-176
- Munoz, F. (2003) Lock living: Urban Sprawl in Mediterranean Cities, Cities, Volume 20, Issue 6, December 2003, Pages 381-385
- Öncü, Ayşe, (2005) "İdealinizdeki Ev" Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı, In : Mekân, Kültür, İktidar - Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, ed: Oncu, A., Weyland, P., İletişim yayınları, İstanbul, s:85-103
- Werner C. M., Altman, D., Oxley, "Temporal Aspects of Home", Home Environments, ed: I Itman, C.M.Werner., s:5, Plenum Press, New York